

Jouni Marjanen

Pekka Ervastin tie tietoon

Pekka Ervast kertoo lapsuudestaan:

Meidän kotimme oli synkempi monia koteja, sillä isä oli toista-kymmentä vuotta sairaana. Jo kaksitoistavuotiaana poikana tutus-tuin siihen hivuttavaan tuskaan, jonka myötätunto herättää, kun ei voi auttaa muulla kuin rukouksella. – –. Vaikka kodissamme ei harjotettu mitään uskonnollista muodollisuutta, oli kuitenkin elä-mä itse aina vakavana todellisuutena silmäin edessä, kun rakkain olento, isä, oli sairaana ja silloin tällöin kärsi koviakin tuskia. Me lapset emme voineet heittäytyä iloiseen leikillisyyteen. Ainoastaan silloin naurettiin, kun isä sattui olemaan virkeämmällä tuulella ja luki ääneen jotakin mielikirjaansa, Stinden tai Sigurdin humoris-tisia kertomuksia. Muuten oli aina lapsellisella ilollamme hillitty leima, niin että vaikken ollut ajatellut uskonnollisia kysymyksiä, en silti voi sanoa, että lapsenakaan olisin ollut kevytmielinen tai ajattelematon.¹

Pekka Ervast oli Helsingin normaalilyseon oppilaana vuodesta 1885 vuoteen 1893. Päästötodistuksen mukaan hänen vahvimpia ainei-taan olivat elävät kielet. Hän sai täydet kymmit uskonopissa ja etii-kassa, ainekirjoituksessa, ruotsin, saksan, ranskan ja venäjän kielis-sä sekä logiikassa. Huonoin numero, kutonen, tuli historiasta. Syy numeron huonouteen oli se, että P. E. ei pitänyt historianopetukses-ta, joka keskittyi melkein pelkästään taistelu- ja rauhantekokerto-muksiin. ”Muistan kuinka koulupoikana omassa sydämessäni kapi-noin. Häpeän puna nousi kasvoilleni, kun ei ihmiskunnassa muuta tapahtunut kuin veritöitä. En käsittänyt historiaa ollenkaan.”²

Toukokuussa 1893 P. E. kirjoittautui Keisarilliseen Aleksanterin Yliopistoon. Syyskuussa hän kirjoittautui historiallis-filologiseen

1 *Teosofisia muistelmia*, s. 21.

2 *Kristinusko ja maailmanrauha*, s. 5.

osastoon. Yliopistossa P. E. opiskeli syksyllä ranskan kielihistoriaa ja romaanisten kielten historiaa ja renessanssin kirjallisuutta.

Ennen joulua P. E. kävi rippikoulun. Sitä piti tunnettu pastori Emil Murén.

[H]än herätti minut todella ajattelemaan uskonnollisia asioita yrityksillään selittää loogillisesti uskonnollisia opinkappaleita, esim. Jumalan kolminaisuutta. Minä en ollut koskaan ajatellut, kuinka saattoi olla mahdollista, että yksi Jumala oli kolmiyhteinen. Koko se opetuspuoli oli kulkenut ohi korvien, mutta pastori M. rupeesi johdattamaan: ajatelkaa niin ja niin, Isä vastaa sitä, Pyhä Henki sitä j.n.e. Silloin aloin miettiä vähän ja tunnustan, että kristillinen uskoni sillä hetkellä tuntui hyvin lujalta.

Kun ensimmäisen kerran menin ehtoolliselle, tein mieleenpainuvan henkisen kokemuksen. Oli jouluaaton päivä 1893 Nikolain kirkossa Helsingissä. Kirkossa oli paljon väkeä. – –.

Urkujen mahtava soitto taukosi, kirkossa kuului vain hiljaisia nyyhkytyksiä. Liikutuksen vallassa seurasin toisia alttarille. Laskeuduin polvilleni oudon tunnelman valtaamana. Katsettani kohtasi komea alttaritaulu, joka esitti Kristuksen ottamista alas ristipuulta ja josta en koskaan ollut pitänyt, mutta taulu peittyi kuin sumuun enkä siihen huomiotani kiinnittänyt. Papit, jotka ehtoollista jakoivat, sanelivat jotakin ja tarjosivat jotakin – minäkin sain osani, – urut taas hiljaa soivat, mutta minun huomioni oli pois tästä maailmasta. Silmäni tähtäsivät ylöspäin sitä pilveä kohti, joka peitti alttaritaulun. Äkkiä pilvi repesi, se aivan kuin aukeni ja sen lomasta näin – niin, kuinka osaan selittää, mitä näin? ”Jeesus Kristus”, kuiskasi silloin sydämeni. Näin ihmisen kasvot, loistavat, ihanat, jumalalliset, näin myös puolet hänen vartaloaan. Ei se ollut näköhäiriö eikä kuva, vaan elävä olento, jonka syvät ja lempeät silmät katsoivat suoraan minuun. Ei hän mitään sanonut, hän katseli vain. Mutta hänen katseessaan oli semmoinen voima, että minä, joka olin aivan kuin kadottanut itseni tunnelman valtaan, aloin toipua ja tulla yhä tietoisemmaksi ja tietoisemmaksi itsestäni – vaikken vanhasta, vaan jostakin uudesta itsestä. Suomukset putosivat silmiltäni. Mestarin katseessa oli niin läpitunkeva tieto, että minäkin aloin nähdä totuuden. Ja hänen majesteettinsa oli niin ylivuotava, että minäkin sain siitä osan.

Minkä totuuden sitten näin? Näin ja tunsin ja tiesin, että uskonto ei ollut siinä, että uskoin olevani pelastettu ja täydellinen, vaan siinä, että todenteolla pyrin täydellisyyttä kohti. Kuinka selittäisin? Minun ei tullut uskoa, että olin hyvä, vaan minun piti todella olla hyvä. Koko elämä oli siinä. Se oli elämän tärkein kysymys. ”Tästä lähtien minä olen hyvä, voitan itseni, en pahastu, en suutu, en hermostu. Olen aina iloinen ja palvelevainen ja auttavainen.”³

Tammikuussa 1894 P. E. tutustui teosofiaan. Hän lainasi kirjastosta A. P. Sinnettin kirjat De invigdes lära (Esoteric Buddhism) ja Den dolda världens (Salainen maailma) sekä Marie Caithnessin teoksen Tidehvarfvens mysterier eller den hemliga läran i alla religioner (The Mystery of the Ages Contained in the Secret Doctrine of All Religion).

Kotiin tultuaan P. E. avasi A. P. Sinnettin kirjan Den dolda världen.

Luin muutamia lauseita ensimmäisestä luvusta. Siinä puhuttiin adeptien veljeskunnasta ja selitettiin, kuinka aina on ollut ja yhä on ihmisiä, joilla on syvempi tieto luonnon ja elämän salaisuuksista kuin yhdelläkään tiedemiehellä. Enempää en voinut lukea. Minut valtasi niin suuri riemun vavistus, että olin pakotettu heittäytymään pitkäksi sohvalle. Koko olemukseni soi kuin yhdellä äänellä: tämä on totta, tämä on totta! – –.

Vaikutus oli niin valtava, etten voinut lukea mitään sinä päivänä, en voinut ajatella enää mitään muuta. Aivan kuin ilmestyksessä olin saanut varmuuden, että tietäjähmisiä on ja että ihminen voi päästä jumalalliseen tietoon.⁴

Myöhemmin P. E. sai käsiinsä myös Blavatskyn Teosofian avaimen ruotsinnoksen (Nyckeln till teosofien).

Syksyllä 1894 P. E. ei opiskellut lainkaan yliopistossa. Hän oli miltei päivät umpeen sairaan isänsä huoneessa – tämä oli satunnaisesti silloin tavallista huonompi.

3 Teosofisia muistelmia, s. 16–18.

4 Teosofisia muistelmia, s. 19.

Keväällä 1895 P. E. jatkoi opiskelua, mutta ei enää lukenut kieliä, vaan vaihtoi aineiksi moraalifilosofian historian, psykologian ja Intian uskontojen kehityksen.

Vuonna 1895 alkoi ilmestyä Salainen oppi ruotsinkielellä vihkoittain.⁵

Minäkin silloin tilasin teosta ja luin. En ollenkaan mene sanomaan, että olisin ymmärtänyt tai osannut paljonkaan seurata tekstiä, mutta koetin saada yleisvaikutelman siitä. Ja minun täytyy sanoa, että se muutti koko minun ajatusolemukseni.⁶

Syksyllä 1895 P. E. opiskeli yliopistossa sanskritin kieltä ja filosofiaa.

Onneksi minulla oli muutamia ystäviä, ajattelevia nuorukaisia, joiden kanssa saatoin jutella teosofisista asioista ja jotka heti tulivat innokkaiksi kuuntelijoiksi. Olisin muuten tuntenut itseni kovin yksinäiseksi tänä haaveiluaikana, sillä kotiväkeni ei innostunut teosofiaan. Tovereideni seurassa lankesi minulle jonkinlainen opetustoimi, koska aina sain tehdä selvää ja kertoa asioista ja lopuksi puolustaa teosofista näkökantaa ja itse olla aivan kuin vanha teosofi. Sillä tavalla oma ajatuskyky kehittyi ja oma usko kasvoi.⁷

Lokakuussa P. E. liittyi Teosofiseen Seuraan, sen Skandinavian osastoon.

Heti liityttyäni T. S:aan (syksyllä 1895) asetettiin teosofinen intoni koetukselle ja henkinen olemukseni riisuttiin paljaaksi. Oli näet vastikään tapahtunut teosofisessa maailmassa mullistus, joka vaikutuksiltaan oli yhtä tuhoisa kuin Lontoon Psykkisen Seuran hyökkäys madame Blavatskya vastaan kymmenkunta vuotta aikaisemmin. Tästä mullistuksesta sain tietää skandinavialaisen osaston aikakauskirjasta (Teosofisk Tidskrift) ja niistä lentolehdistä ja kiertokirjeistä, joita heti rupesi minulle T. S:n jäsenenä postissa tulemaan. – –.

5 *Teosofisia muistelmia*, s. 20.

6 *H. P. Blavatskysta sananen*, s. 40–42.

7 *Teosofisia muistelmia*, s. 20–21.

Marraskuun alussa 1894 sisälsi englantilainen sanomalehti *Westminster Gazette* artikkelisarjan, jossa Mr. Judge'ia syytettiin petoksista ja väärennyksistä. Hän oli muka väärentänyt Mestarin nimikirjotusta ja Mestarin nimessä kirjottanut kaikenlaisia omia käskyjä ja tiedonantoja, vetäen sillä tavalla nenästä monta harrasta teosofia, muiden muassa Mrs. Besantia.⁸

Jos Judge oli tehnyt mitään sellaista, niin mitä totuuden etsimistä, mitä totuuden palvelemista oli koko hänen teosofiansa? – –. Ja jos taas hän ei ollut mitään tehnyt, niinkuin hän itse vakuutti ja niinkuin vakuuttivat kaikki hänen seuraajansa, niin kuinka oli mahdollista, että toinen veli, Annie Besant, saattaa syyttää toista veljeä? Mitä totuuden rakkautta, mitä ihmisrakkautta oli hänen menettelyssään? – –. Sydämässäni asetuin sentähden häntä vastaan ja Judge'in puolelle. – –.

Samaan aikaan tutustuin myös vanhoihin syytöksiin madame Blavatskya vastaan. Luin kaikki, mitä sain käsiini niistä asioista. Ruotsalaiselta insinööriltä Karl af Geijerstam oli ilmestynyt kirja ”Modern vidskepelse” ja eräässä aikakauskirjassa hän tähän aikaan julkaisi artikkelisarjan, jossa kertoi näistä uusistakin jutuista.⁹

Minä jäin todella aivan yksin muutaman harvan kirjan kanssa, ja häpeäkseni täytyy tunnustaa, että vastasaatu teosofinen vakaukseni alkoi horjua, jouduin sielussani tuskalliseen ristiriitaan.

Olin ollut innostunut, olin uskonut, olin ollut varma sisässani. Olin tuntenut koko olemukseni elävän siitä uskosta, että oli vilpittömiä totuuden etsijöitä ja viisaita totuuden tietäjiä, mutta nyt sitä epäilin. Ehkei ollut vilpittömiä ihmisiä maailmassa, vilpittömiä etsijöitä.¹⁰

Etten minä tuohon kohtaan pysähtynyt, siitä saan kiittää hyvää karmaani. Ja tämä hyvä karmani pukeutui aluksi Leo Tolstoin muotoon. Tutustuin hänen kirjoihinsa ja maailmankatsomukseensa. Luin hänen taisteluistaan ja epäilyksistään ja huomasin ihmeekseni ja sisäiseksi riemukseni, että hän oli läpikäynyt saman

8 *Teosofisia muistelmia*, s. 30–31.

9 *Teosofisia muistelmia*, s. 34–35.

10 *Teosofisia muistelmia*, s. 35.

sieluntuskan, jota minä paraikaa kärsin. Tuossa oli siis toinen ihminen, vieläpä suuri ja kuuluisa ihminen, joka ymmärsi minua ja ajatteli niinkuin minä. Mikä merkillinen lohdutus, mikä hurmaava tuki ja turva! Ei hän mitään positivista tietoa minulle antanut eikä hän minua sillä tavalla lohduttanut, että tuskani olisi haihtunut. Päinvastoin. Mutta hän antoi minulle tukea salaisessa uskossani, että rehellinen ja ehdoton totuuden etsintä oli inhimillisesti oikeutettu ja että se ei ollut toivoton. Totuuden piti jossain löytyä ja olla saavutettavissa.¹¹

Tolstoin opin ydin oli vuorisaarnan kuusi antiteesiä (Matt. 5:21–48), joita yhdistelemällä Tolstoi sai niistä viisi käskyä. Nämä P. E. omaksui elämänohjeikseen.

[N]eljäs käsky oli todella salaperäinen. Tunsin jo nuorena, että se oli jotain uutta ja että siihen jotakin perustui, koska sitä ei missään vielä voinut huomata. Älä vastusta pahaa. Koko yhteiskuntamme oli rakennettu pahan vastustamiselle. Otimme kiinni niitä ihmisiä, jotka tekivät pahaa, suljimme heidät vankeuteen ja suojelimme itseämme heitä vastaan. Oliko nyt mahdollista, ettei meidän pitänytään vastustaa pahaa? Kauvan mietiskelin kysymystä, mutta lopulta selvisi minulle tämä asia ja hiljainen ääni sanoi sisässäni: paha ei lopu maailmasta muuten kuin siten, että minä – ja jokainen ihminen – lakkaamme tekemästä pahaa. Jos aina kostamme, teemme vain pahaa vuorostamme emmekä saa pahaa pois maailmasta. Ainoastaan hyvällä paha voitetaan – ja minä muistin, että Buddha oli sanonut samaa – paha voitetaan ainoastaan rakkautella, ainoastaan sillä tavalla, että itse lakkaamme tekemästä pahaa ja kannamme ristiä niiden puolesta, jotka sitä vielä tekevät.¹²

Edessäni oli suuri lupaus: noudattamalla Jeesuksen käskyjä tulisin osalliseksi taivasten valtakunnasta ja saisin tietää ”kaiken totuuden”.

Lähdin siis kulkemaan Kristuksen jäljissä seuraten hänen käskyjään.¹³

11 *Teosofisia muistelmia*, s. 36.

12 *Ruus-Ristin syntysanat Suomessa*, s. 56–57.

13 *Ruus-Ristin syntysanat Suomessa*, s. 60.

Lokakuun 13 p:nä 1896 keskellä päivää oli aivankuin sieluntuskani olisivat kärjistyneet huippuunsa. Ne nousivat niin ylimmillään, että minä hengessäni huutamalla huusin apua elämältä, kun en jaksanut enkä kestänyt kauempaa.

Heittäysin selälleni sohvalle. Silloin äkkiä peittyi sumuun kaikki ympärilläni. Oli aivan kuin synkkä pilvi silmiäni edessä, ja tuntui kuin tuskani olisi siirtynyt itsestäni tuohon pilveen. Ohimennen ajattelin siinä: tuollainenko siis on elämä. Samassa pilvi repeytyi, ikäänkuin salama olisi siihen iskenyt, ja auringon säteet paistoivat kasvoihini lämmittävästi ja kirkkaasti, mutta ei häikäisevästi. Vähitellen tuo ihana valo ympäröi minut joka puolelta, niin että olin kuin valomeressä, ja vihdoin se tunki sisään, täytti ja valaisi minut kokonaan, niin että minä itse ja koko olemukseni oli kuin paljasta valoa. Ja samalla auringon takaa ja joka puolelta avaruudessa kuului ääni, joka sanoi: ”ole hyvässä turvassa, minun poikani, sillä minä rakastan sinua.” Ja sitten tämä valo haihtui ja laskeusi alas ja meni selkäni sisään ja tuli sieltä ulos niinkuin liekki. Elävänä, liekehtivänä vaahteran lehden muotoisena se nousi ylös korkealle yli pään ja ympäröi minua valollaan. Ja minä nousin sohvalta hämmästyneenä ja katselin ympärilläni, sillä katso, minä olin toinen ihminen.

Vanha elämä oli aivan kuin pyyhkäisty pois. Ja minä panin käteni ristiin rinnalle ja sanoin hiljaan ja harvaan: ”ihminen on Jumalan poika. Isä Jumala on olemassa ja hän on kaiken elämän takana. Hän rakastaa, hän rakastaa, ja minä olen hänen poikansa, eikä ole mitään hätää, ei koskaan, ei ole koskaan ollut eikä tule koskaan olemaan. Kaikki tuska ja kärsimys on vain syntymistä uuteen elämään. Kun ihminen syntyy tähän maailmaan, silloin on tuskaa ja vaivaa, ja kun ihminen syntyy henkiseen elämään, siihen tietoisuuteen, että hän on Jumalan poika, täytyy senkin tapahtua tuskalla ja vaivalla, suurella ponnistuksella ja äärettömän helvetin läpi käymällä. Mutta sitten kaikki on rauhaa ja sopusointua ja selvyttä.

Ja siitä hetkestä lähtien ei rauha voinut kadota sielustani. Tuo merkillinen tila kesti yhtämittaa monta kuukautta ja aiheutti erilaisia ilmiöitä. Muun muassa ymmärsin yhtäkkiä evankeliumeja:

niissähän puhuttiin juuri siitä valosta, jossa minä vaelsin. Jeesus sanoi: ”Ylentäkää ihmisen poika itsessänne. Vaeltakaa niin kauan kuin teillä valo on.”¹⁴

Tahdon vielä hieman kuvata tätä sielun tilaa niiden hyväksi, jotka mahdollisesti ovat kokeneet samaa. Miksikä kutsuin sitä itselleni ja toisille? Sanoin, että näin jumalan. En voinut keksiä selvempää määritelmää kokemukselleni, sillä mitä näin ja tajusin oli yhtä merkillistä kuin vaikeasti kuvattavaa laatua. Ehkä se oli kokemus toisenlaisesta dimensionista eli ulottuvaisuudesta, mutta silloin se kuvastui mieleeni jonkinlaisena jumalan näkemisenä. Olin itse aivankuin elävä piste, elävä silmä äärettömässä avaruudessa – ja avaruus oli aina silmiäni edessä, ääretön avaruus, joka ulottui rajattomiin ja oli aivan pimeä. Kuitenkin tiesin, että avaruus oli itse elämä, jumalallinen pimeys, jossa minusta lähtevä ja minua ympäröivä valoilmio loisti valkeutena pimeydessä. Ja kun sitten katselin maailmaa, niin oma ruumiini ja muut ihmiset ja koko ympäristö, huonekalut, talot, kaupunki, luonto, kaikki muodostivat ikäänkuin taulun edessäni ja olivat asettuneet aivankuin pinnaksi. Avaruus ulottui useampaan suuntaan, jotavastoin maailma oli ikäänkuin pintana. Se valonsilmä, jona tunsin olevani, katseli ulos, niinkuin ikkunasta, tätä pintamaailmaa, ja ainoastaan silloinkun se katseli elävää ihmistä – en tehnyt muiden suhteen havaintoja – pääsi se ihmisen sisään, ja silloin minä tiesin, että hänkin ulottui uuteen salaiseen suuntaan, jossa oli kätkeytyä hänen jumalallinen henkensä. Jokaisen ihmisen sisällä, kun pääsin hänen sieluunsa tätä uutta ulottuvaisuutta pitkin, oli pieni valopilkku, mutta tein sen huomion, että se useimmissa loisti heikkona aivan kuin sitä ei olisi ollutkaan, ja näin samalla, mitkä olivat ne sielulliset ominaisuudet, jotka estivät tuota pientä tuikkivaa valoa oikein liekkiin nousemasta...¹⁵

Hän vaelsi tällaisessa valossa ja vaikei se valo kestänyt ikuisesti – ei kestänyt kuin muutamia kuukausia ehkä, niin se muisto ei häipynyt eikä voinut häipyä, vaan se ihminen saattoi uudestaan ja uudestaan asettaa itsensä samanlaiseen tilaan.¹⁶

14 *Teosofisia muistelmia*, s. 39–40.

15 *Teosofisia muistelmia*, s. 43–44.

16 *Suuret uskonnot*, s. 19.

Luonnollista on, että kun ihminen tekee tällaisen kokemuksen, hän kysyy itseltään: onko toisia ihmisiä, jotka ovat samaa kokeneet ja missä niitä on? Ja kun en lähimmässä ympäristössäni huomannut sellaisia ihmisiä, turvauduin mielessäni Tolstoiin, joka minulle auktoritetiksi oli muodostunut. ”Kai hän on tätä kokenut”, ajattelin. Samaan aikaan Suomessa alkoi saada mainetta tolstoilainen Arvid Järnefelt, joka oli julaissut kirjan ”Heräämiseni” [1894]. Sen luin ja päätin siitä, että tekijä oli käynyt läpi heräämisen ja nähnyt valon, vaikka kirjassa muuten oli sellaista, jota minä en täysin ymmärtänyt. Erityisesti vaikutti minuun Järnefeltin vilpittömän kertomus siitä, kuinka hän luopui yläluokkalisasemastaan, lyöttäytyi suutarien ja työmiesten pariin ja rupesi itse tekemään ruumiillista työtä. ”Häntä minun täytyy saada tavata”, ajattelin, ”niinhän minäkin tahdon pois valheellisesta asemastani.”¹⁷

Lokakuun lopussa P. E. lähti Järnefeltin luo Virkkalaan ja viipyi siellä pari päivää.

Tavattuani Järnefeltin P. E. kysyi: ”Mitäspä minun pitää tekemän, että minä autuaaksi tulisin?”

*Järnefelt vilkaisi kysyjään tutkivasti ja huomasi heti, että tällä oli itsellään vastaus valmiina.*¹⁸

Järnefelt silloin paraikaa rakensi taloa itselleen ja ensimmäisenä iltana olin mukana kivijalan teossa. Toisena päivänä taas kitkin rikkaruohoja puutarhapellosta. Vaikka käteni haavottuivat verisiksi, tunsin itseni onnelliseksi. Päivä oli syksyinen ja vähän sateinen. Olin hengessäni yhtä luonnon kanssa ja ajattelin: tämmöistä on todellinen elämäkin, pientä surua ja itkua ulkonaisesti, mutta sisässä riemua ja rauhaa.

Järnefelt teki minuun unohtumattoman vaikutuksen. Hänessä näin ”vilpittömän israeliitan”. – – muistan aina sitä pyhää tunnelmaa, mikä vallitsi, kun palasimme illalla Järnefeltin asuntoon: kuljimme rinnatusten maantiellä, Järnefelt taluttaen hevosta päitsestä, ja keskustelimme jumalasta; ikäänkuin loppupäätökseksi

17 *Teosofisia muistelmia*, s. 44.

18 Pekka Häkli, *Arvid Järnefelt ja hänen lähimaailmansa*, s. 280.

Järnefelt kääntyi puoleeni ja sanoi hiljaa syvästä vakaumuksesta sointuvalla äänellä:

”Niin, jumala on rakkaus – siinä kaikki.”

Järnefelt saattoi minua kappaleen matkaa poistuessani junalle ja kysyi hyvästiä jättäessään:

”Mitä nyt aiotte tehdä? Voittehan jäädä tänne maalle työtä tekemään minun luokseni.”

”Ei”, vastasin, ”kyllä lähden kaupunkiin, niin minusta tuntuu. Isäni on sairaana ja välit eivät ole selvänä. Koetan tehdä siellä jotakin työtä.”

”Niin”, sanoi hän, ”se on oikein, ihmisen pitää tehdä niinkuin hänen omatuntonsa sisässä käskää.”

Kun tulin takaisin kaupunkiin, en osannut ajatella muuta kuin että piti ruveta ruumiilliseen työhön. Minulla oli ihanteena päästä johonkin rengiksi maalle – sitä Järnefeltkin keskusteluissamme oli pitänyt oikeimpana, – mutta kun toiselta puolen en hennonut jättää sairasta isääni, päätin ruveta jotakin ammattia oppimaan ja ajattelin, että koska aina olin rakastanut nikkaroimista, rupeaisin nikkariksi. En kuitenkaan voinut isäni luota poistua kokopäiväksi enkä halunnut ihan tyhmänä mennä pyytämään työtä joltakin nikkarilta, jonka vuoksi päätin käydä ensin veistokoulussa ja oppia siellä vähäsen. Niin teinkin ja Taavi Järveläisen veistokoulussa vietin sitten höyläpenkin ääressä monta puolipäivää.¹⁹

Hengen uudestasytyminen on enemmän ja toista kuin järjen vakaumus. Olisi siis saattanut otaksua, että löydettyäni Kristuksen elävänä todellisuutena olisin hylännyt teosofian, jonka moninaiset opit yhä olivat minulle teoriaa. Hetkeksi horjahdinkin. Kun sydämeni nyt oli auennut elämälle, ajattelin, – mitä hyötyä minulla enää oli teorioista?²⁰

Mutta sitten häntä askarrutti maailman synty -kysymys ja hän alkoi lukea Blavatskyn Salaista oppia.

Salaisesta Opista minulla oli samanlainen kokemus kuin luultavasti useimmilla lukijoilla: kirja tuntui vaikeatajuiselta. Pian

19 *Teosofisia muistelmia*, s. 45.

20 *Teosofisia muistelmia*, s. 134.

kuitenkin siihen perehdyin. Opin näet sen ääressä mietiskelemään. Sen sijaan, että olisin lykännyt kirjan ”ikävanä” luotani, luin kerralla vain lyhyen pätkän ja jäin sitä, kirja polvellani, mielessäni hautomaan. Monta kertaa aukeni silloin parikymmenvuotiaan sisäinen intuitsioni, niin että katselin kuin näyssä esitystä selvitteleviä yksityiskohtia, joista kirja ei puhunut. ”Salainen Oppi” muodostui minulle täten kirjaksi, jota piti lukea ”rivien välistä” – .²¹

Oli äärettömän mieltä kiinnostavaa ja ihanaa lukea mitä siinä puhuttiin maailman luomisesta. Madame Blavatsky puhui niin salaperäisen kauniisti ja syvästi tuosta suuresta pimeydestä, jossa jumalan valo, ilmennyksen, järjen valo loistaa, enkä minä voinut olla ajattelematta omaa kokemustani.²²

Istuin sitten eräänä päivänä pianon ääressä ja soitin jotain isäni lempikappaletta, vaikka ajatukseni samalla liitelivät kaukana Logoksen salaisuudessa. Äkkiä silloin silmäni aukeni ja katseeni tunki syvälle aurinkokuntamme sydänmaihin.

Avaruus, joka oli kaiken takana, oli kuin äidinkohtu, joka sisälsi suuria syntymisen salaisuuksia. Ja äidinkohdusta loisti yhtäkkiä valo, kuten minustakin oli loistanut valo, ja se oli järjen valo. Eikä sille voinut antaa mitään muotoa, ei sitä voinut kutsua persoonalliseksi olennoksi sillä niinkuin ihmisen valominuus oli se kaiken persoonallisuuden miljonina vuosia sitten voittanut, mutta se oli äärettömän korkea itsetajunta, järjenvalo, joka loisti pimeydessä ja vyörytti ulos itsestään kokonaisen maailmankaikkeuden.²³

Mutta omasta puolestani tein ruumiillisen työn suhteen koko lailla pian merkillisen havainnon. Havaitsin, että samalla kun koetin tehdä ruumiillista työtä, samalla alkoi elämä minun ympärilläni, omassa tajunnassani, aurassani, tulla erittäin vilkkaaksi. Jouduin koko ajan keskusteluun henkimaailman kanssa, mitä ihanimpien henkiolentojen kanssa, jotka sanoivat minulle, sitä ja sitä sinun pitää nyt kirjoittaa. Ja minulle näytettiin näkyjä, kuvia maailmasta, maailman rakenteesta, maailman luomisesta ja kehityksestä, ihmisen suhteesta kosmokseen, jumalista, enkeleistä

21 *Teosofisia muistelmia*, s. 20.

22 *Teosofisia muistelmia*, s. 46.

23 *Teosofisia muistelmia*, s. 47.

ja kaikkien elävien olentojen omasta paikasta tässä suuressa draamassa, jota me nimitämme osallistumiseksi suureen komeediaan, niin kuin Dante sanoo. Ja minulle laulettiin ja soitettiin, mutta ennen kaikkea minua inspiroitiin ja sanottiin: sinun pitää kirjoittaa.”²⁴

*P. E. kirjoitti ruotsiksi lyhyen selostuksen Salaisen opin sisällöstä.*²⁵

Mutta eräs asia muodostui minulle heti välttämättömyydeksi. Minun piti päästä selvyteen madame Blavatskystä. Hänen henkensä oli ollut minua niin lähellä, – olinko minä hänestä etääntynyt? Hänen tutut, rakkaiksi käyneet kasvonpiirteensä seurasivat minua ajatuksissani ja hänen suuret silmänsä kysyivät tutkien, joskin täysin rauhallisesti: ”joko minut hylkäsit?” ”En, en”, huudahdin sielussani, ”mutta sano sinä minulle, ymmärrätkö kokemuksen? Oletko sinä kokenut Kristuksen tavalla Isän läsnäoloa? Oletko sinä syntynyt uudestaan? Ymmärrätkö sinä Leo Tolstoin?”²⁶

P. E. lähetti Teosofisk tidskrift -lehden kysymyksiä ja vastauksia -palstalle kysymyksen ”Mitä teosofit ajattelevat Tolstoin näkemyksestä koskien Kristuksen oppia?” Se julkaistiin 1896 joulukuun numerossa. Kolme henkilöä vastasi hänen kirjeeseensä seuraavassa numerossa. Yhdessä vastauksessa oli lainauksia Blavatskyn kirjoituksesta ”Elämän tiede”, joka käsitteli Tolstoin Moskovan psykologisessa seurassa pitämää luentoa. Siinä H. P. B. sanoo Tolstoista: ”Hän on yksi niitä harvoja valittuja, jotka alkavat intuitiolla ja päätyvät melkein kaikkietoisuuteen. Tolstoi on saavuttanut alempien metallien – eläimellisen massan – muuttumisen kullaksi ja hopeaksi eli viisasten kiveksi, ihmisen korkeamman minän kehityksen ja ilmennyksen.”²⁷

Lukiessani sitä artikkelia, josta yllä olen toistanut muutamia lauseita, täytyi suurella sisäisellä riemulla. Tolstoi puhui luennossaan

24 Tolstoi aikamme omatunto, s. 22.

25 Teosofisia muistelmia, s. 20

26 Teosofisia muistelmia, s. 134.

27 Teosofisia muistelmia, s. 136; H. P. Blavatsky, Jumalten viisaus, s. 166–167.

”valosta”, joka ihmisessä loistaa, ja samaa valoa olin kokenut henkisessä uudestisyntymisessäni. Kun nyt madame Blavatsky täydellisellä ymmärtämyksellä ja kunnioituksella puhui sekä Tolstoista että mystillisestä valosta, osoitti ja todisti hän tietävänsä asiasta ainakin yhtä paljon kuin Tolstoi, mutta luultavasti enemmän.²⁸

*Tammikuussa 1897 avattiin Helsingissä Teosofinen kirjasto. Siellä P. E. alkoi käydä joka päivä. Hän ei ollut käynyt enää vuoteen yliopistolla. Niinpä kaksi professoria kävi valittamassa P. E:n isälle, että menee hyvä poika hukkaan.*²⁹

*Eräänä maaliskuun iltana isä otti puheeksi P. E:n teosofiset harrastukset ja tulevaisuuden suunnitelmat ja sanoi jokseenkin jyrkästi: ”Nyt saat lähteä kotoa, ja jos teosofiasi on jostakin arvosta, niin tule sillä toimeen, kun et muutakaan tahdo tehdä.” P. E. muutti parhaimman ystävänsä luokse tämän alivuokralaiskämppeän. Hän joutui aluksi lainaamaan rahaa ruokaan ja vuokraan eräältä teosofilta.*³⁰

Kesäkuussa 1897 P. E. liittyi Katherine Tingleyn johtamaan Amerikan Teosofisen Seuran esoteeriseen kouluun. Siihen päästäkseen hän jouti eroamaan Adyarin Teosofisesta Seurasta, vaikka ei olisi tahtonut.

Olin alusta saakka ollut läheisessä kirjeenvaihdossa Ruotsin T. S:n silloisen ylisihteerin, vanhan tohtori Gustaf Zanderin kanssa ja saanut häneltä monta opettavaista ohjausta ja neuvoa. Hän oli innokas Judge’in oppilas, ja kun halusin päästä esoteristiksi, oli luonnollista, että valitsin Judge-Tingleyn koulun vanhan ystäväni neuvosta. Liittymiseni tapahtui lopullisesti kesällä 1897, jolloin tohtori Zanderin kutsusta kävin Tukholmassa.³¹

[J]ouduin salaiseen henkiseen yhteyteen ihmisten kanssa, jotka säännöllisesti harjottivat mietiskelyä ja joista moni saattoi

28 *Teosofisia muistelmia*, s. 136.

29 Aimo Mela, *Pekka Ervast*, s. 116.

30 *Teosofisia muistelmia*, s. 49–50.

31 *Teosofisia muistelmia*, s. 66.

omistaa paljon sekä henkisiä että psyykkillisiä kokemuksia, – – esoteristina luultavasti harjotin itsetietoisempaa ja monipuolisempaa mietiskelyä kuin ennen, vaikka kyllä aina olin elänyt mietiskelyelämää.”³²

Teosofisen kirjallisuuden ohella P. E. luki sellaisia mystikkoja kuin Eckhart, Tauler, Suso, Böhme ja Swedenborg.

Eräänä tammikuun iltana 1898 mietiskelin kuoleman kysymystä ja sanoin sisäiselle jumalalleni: ”Sinä olet sielulleni antanut iankaikkisen rauhan, mutta et ole vielä minulle näyttänyt läheskään koko totuutta. Kuoleman salaisuutta, mestarein olemassaoloa et ole minulle ratkaissut, ja kuitenkin ymmärrät, että jos ihminen tahtoo olla rehellinen totuuden etsijä ja totuuden tietäjä, ei hän saa koskaan tyytyä siihen, mitä hänelle on annettu, vaan hänen täytyy aina pyytää enemmän. En siis voi tyytyä siihen, minkä jo olet minulle ilmottanut, vaan sinun täytyy antaa minun nähdä enemmän...”

Mietiskellessäni kadotin äkkiä tajuntani ja heräsin siihen, että seisoin ulkopuolella ruumistani. Fyysillinen ruumiini oli tuolla vuoteella, jossa olin istunut, mutta minä olin itse toisessa ruumiissa ja olotilassa, jonka ihanuutta ei voi sanoin kuvata. Olin iloinen, kevyt, lähdin kulkemaan pois ruumiini luota toiseen maailmaan ja tapasin siellä Mestarin.³³

Teosofinen Seura oli sekä julkisesti että sisäisessä piirissään puhunut kahdesta Mestarista, ja kuvasta päätin, että olin tavannut toisen niistä.³⁴

Yksityiskohtaisesti en tätä kohtausta enkä kokemuksiani näkyvässä maailmassa tahdo kuvata, sen vain toistan, että nyt olin saanut kouriintuntuvan tiedon astralimaailmasta, sen olennoista ja ihmisen astraliruumiista.

Sen havainnon tein, että kun ihminen on todella vapautunut fyysisestä ruumiista ja siirtynyt ulkopuolelle astraliruumiissaan,

32 *Teosofisia muistelmia*, s. 60.

33 *Teosofisia muistelmia*, s. 63.

34 *Ruusu-Ristin syntysanat Suomessa*, s. 76.

silloin hän on toinen olento, hänellä on laajempi tietoisuus, hän on paljon kirkkaampi ja ihanampi kuin se olento, joka esiintyy hänen persoonallisuutenaan. Hän on puettu häävaatteisiin, niinkuin sanotaan, ja jollei hän ole valkeisiin vaatteisiin puettu, ei hän voikaan astua siihen elämään, jossa ovat Mestarit ja heidän opetuslapsensa. Mutta kun hän on niihin vaatteisiin puettu, silloin hän tietää, että fyysillinen elämä on pieni ja vähäpätöinen, ahdas ja pimeä verrattuna siihen ihanaan elämään, joka on fyysillisen ruumiin ulkopuolella.

Ja hän aivankuin kysyy itseltään, niinkuin minä silloin kysyin, kun ensikerran olin ulkona, kuinka tuo ruumis fyysillisessä maailmassa voi tätä kantaa: tietysti vain unohtamalla nämä asiat! Astralitilassa tiesin itsestäni, että olin ennen monta kertaa ja kauan ollut vapaa, vaikka sen aina olin unohtanut, mutta nyt se ihmeellinen tapahtui, että sain muistaa. En unohtanut kokemustani, vaan muistin. En mielelläni olisi tahtonut palata ruumiiseen, mutta Mestari sanoi: nyt sinun täytyy lähteä, ja minä tunsin niinkuin etäällä olevassa ruumiissa olisi ollut vetovoima, joka pyörteen tavalla veti, niin että olin vähällä kadottaa tajuni. Mutta pääsin onnellisesti läpi. Tajuntani säilyi puhtaana – huomasin yhtäkkiä istuvani ruumiissa ja muistin kaikki. En voinut muuta kuin vaipua siunaukseen ja kiitokseen, kun laskeuduin vuoteeseen. Nyt minä tiesin. Nyt ei tarvinnut enää epäillä. Nyt oli suuri arvotus ratkaistu. Ihminen oli kuolematon.³⁵

Mutta adeptien joukossa oli eräs, jonka tapaaminen tuli minulle – tahdon sen kertoa tässä ohimennen – kuin todistukseksi siitä, että todella olin kohdannut elävän olennon ja ”Vanhemman Veljen”.

Olin puhunut pitkälti hänen kanssaan monista asioista, kun lopulta kysyin häneltä, kuka hän oli. Hän oli mielestäni niin erikoisesti ystävällinen ja veljellisen kohtelias – on Mestareita, jotka ovat niin majesteettillisia, että niiltä ei uskaltaisi mitään kysyä, – että rohkaisin mieleni ja sanoin: ”Mutta kuka sinä olet?” Hän vastasi minulle heti: ”Olen se unkarilainen vihitty, josta Madame Blavatsky mainitsee Salaisessa Opissa.” Tämä oli hämmästyttävää,

35 *Teosofisia muistelmia*, s. 63–64.

sillä en koskaan ollut ajatellut mitään unkarilaista vihittyä. Mutta Salainen Oppi mainitsi hänestä, sen totesin kyllä kohta.³⁶

P. E. ”oli tätä ennen tullut siihen johtopäätökseen, ettei hänellä ollut oikeutta opettaa jälleensyntymistä, koskei hän itse siitä suoranaisesti mitään tiennyt. Mestari kertoi hänelle nyt tapauksen omasta menneisyydestään, jolloin hänkin saman näkökannan johdosta oli jättänyt jälleensyntymisopin huomioonottamatta, mutta jäljestäpäin huomattessaan, että hän olisi sen avulla voinut ihmisiä paljon auttaa ja lohduttaa, oli saanut paljon tämän kantansa johdosta kärsiä. Mutta P. E. ei voinut luopua tästä omantuntonsa päätöksestä, ja hänen kerran myöhemmin kohdatessaan Mestarin tämä herätti hänen minuutensa uinuvan jälleensyntymismuistin.”³⁷

Tahdon nyt mainita toisesta seikasta, joka oli omiansa lisäämään okkultista tietoaani. Minut pantiin näet tutkimaan kuolemanjälkeistä elämää. Tämä tapahtui sillä tavalla, että sain käydä kuolemanjälkeisissä tiloissa, manaloissa, helveteissä, kiirastulissa ja taivaissa. Sain kohdata erilaisia vainajia ja tutkia heidän tilojaan kuoleman jälkeen. Tämä oli yhtä opettavaista kuin jännittävää, – ”kiintoisaa”, niinkuin sanotaan, – mutta ei ihmisten erilaisten kohtaloiden näkeminen ollut läheskään niin merkillistä kuin itselleni avautuva tietoisuus siitä, että minäkin olin tällä tavalla elänyt kuolemanjälkeisissä tiloissa ja vielä saatoin elää. Kaikki ne tapaukset, jotka näin, olivat samalla niinkuin itseäni. Ei tämä tutkiminen ja tietäminen ollut katselemista kuin syrjästä, miten toinen ihminen on piinassa tai miten hän toimii kuolemanjälkeisessä elämässä. Ei se ollut mitään uteliaisuuden tyydyttämistä, joka itse asiassa olisi alhaista ja epäinhimillistä, vaan se oli osaaottamista vainajain elämään. Jos sain nähdä ihmisen, joka kärsi tuskia helvetissä tai tuonelassa, olin itse tuon ihmisen kanssa ja kärsin hänen tuskansa.

– – Kuolemanjälkeisiä asioita – – ei saa tutkia, ellei maksa lunnaita, ellei ota kärsiäkseen samoja tuskia, joita sielut kärsivät helvetissä. Ohimennen sanoen ei mikään helvetti ole ikuinen, mutta kyetäkseen hetkeksikään tuskia kestäämään täytyy totuudenetsijän

36 *Ruusu-Ristin syntysanat Suomessa*, s. 76–77.

37 Sven Krohn, ”Erään tietäjän elämä”, *Ruusu-Risti*, 1925, s. 408–409.

olla mielikuvituksensa herra, jottei pelko valtaisi häntä. Täytyy olla sääli ja rakkaus kärsiviä kohtaan ja halu kärsiä heidän kanssaan. Mutta samalla täytyy olla hengessä rauha, joka tekee puolueettoman, tieteellisen havainnon mahdolliseksi.³⁸

Kokemuksiensa jälkeen P. E. joutui sangen omituiseen sielullis-ruumiilliseen tilaan.

Olin mielestäni aivan vieras olento tässä näkyväisessä maailmassa. Minusta tuntui, että oli mahdotonta jatkaa olemista fyysillisellä tasolla. Olin äärimmäisyyksiin saakka herkkä psyykkisesti. En tahtonut mitenkään voida kestää toisten värähtelyjä. Ajatukseni ja tunteeni olivat lakkaamatta semmoisessa maailmassa, joka ihmiselle oli kerrassaan tuntematon ja käsittämätön. Ne olivat jonkinlaisessa siveellis-henkisessä maailmassa, ja ihmisten ajatukset ja tunteet liikkuivat mielestäni aivan toisessa, niin sanoakseni älyllis-aineellisessa maailmassa. On hieman vaikeata kuvata tätä kaksikymmentäkaksivuotiaan ihmisen mielentilaa. Enkä sitä nyt näin vanhempana kiitä enkä merkkillisenä pidä. Olihan siinä jotain heikkoa. Melkein joka päivä rukoilin ja sanoin: ”Jumalani, enkö saa lähteä johonkin kauas metsään. Enkö saa rakentaa itselleni mökkiä jonnekin syrjäisen järven rannalle, missä ei kukaan ihminen minua näkisi?” En ymmärtänyt, mitä olisi minulla tekemistä ihmisten maailmassa, sillä varmasti ei kukaan käsittäisi sitä, minä minä totuudeksi näin.

Mestarin täytyi todella selittää nuorukaiselle, ettei hän olisi ihmisten maailmaan syntynyt, ellei hänellä olisi siinäkin jotain työtä ja tehtävää edessä. Mestari myös kerran lohdutti minua heikkoa ja vähäuskoista sillä, että hän näytti minulle taivaallisen ihanan näyn. Sen yksityiskohtia en tahdo tässä kuvata, mutta näyn sisältö oli siinä, että ”sininen ritari” aina suojaisi fyysillistä persoonallisuuttani, toisen tai toisen ihmisen muodossa.³⁹

8. huhtikuuta 1898 P. E. piti ensimmäisen julkisen esitelmänsä ”*Teosofin som religion*”.

38 *Ruus-Ristin syntysanat Suomessa*, s. 79–81.

39 *Esoteerisia opetuksia*, s. 72.

– – , kun ensin tunsin sisäisen kehoituksen puhua, niin vaikka olin vain pienessä piirissä, olin kauhusta melkein mennä tainoksiin. Sain hikoilukohtauksen, taistelin vastaan, ja joka paikassa tunsin kipuja ja sanoin: ”En missään tapauksessa tahdo tulla naurettavaksi; inhoan julkisuutta ja sitä, että ihmiset näkisivät minut.” Ja kului parikymmentä vuotta, joiden aikana kaikki esiintyminen tuotti minulle niin kuvamaattomia sielullisia tuskia, että en tarvinnut mitään pahempaa kiirastulta tai helvettiä. Kun tiesin, että minun täytyi mennä puhumaan, olin aivan sairaana. Ja se ei johtunut siitä, että olisin ajatellut, että en osaa. Olinhan kuitenkin varma siitä, että kaikki menee hyvin, koska tiesin, että joko mestarini tai hänen lähimpänsä ystävällisesti auttaa minua, kun en etsinyt omaa kunniaani millään tavalla, kun oppini ei ollut minun, vaan sen, joka oli minut lähettänyt. Tunsin, kuinka epätäydellinen, täynnä virheitä ja paheita olin, ja taistelin viimeiseen saakka ja sanoin: ”Minä en uskalla; etkö voi armahtaa.” – ”En”, hän sanoi, ”kyllä sinun on mentävä.”⁴⁰

P. E. erosi Katherine Tingleyn esoteerisesta koulusta ja liittyi 24.5.1898 takaisin Adyarin Teosofiseen Seuraan.

3. joulukuuta 1898 P. E. anoi Antellin stipendiä. Tarkoitus oli käydä Saksassa, Ranskassa ja Englannissa ja asettua sen jälkeen kahdeksi vuodeksi Intiaan.

Muistan hyvin, kuinka nuorena olin hieman kahden vaiheilla, omaksunko tämän yhteiskunnan tällaisenaan ja ryhdynkö sitä palvelemaan, vai en. Ajattelin, että jos yhteiskunta ymmärtää minua, olen sille hyvin kiitollinen ja tahdon sitä palvella, mutta jos ei, niin kuljen omaa tietäni ja koetan tehdä jotakin hyödyllistä ilman yhteiskunnan hyväksymistä. Minä olin hakenut hyvin suurta stipendiä yliopistosta ja ajattelin lähteä ulkomaille. Lähetin hakuksen mukana kertomuksen siitä, mitä aioin tutkia; siihen kuului spiritismin, hypnotismin yms. tutkiminen. Ajattelin, että jos yliopisto ymmärtää tämän ja antaa minulle tämän stipendin, niin tunnen suurta kiitollisuutta hengessäni. Silloin on koko sivistynyt

40 *Karma ja sairaudet*, s. 117.

maailma näyttänyt ymmärtävänsä asian ja näyttänyt, että sillekin on tärkeä esimerkiksi kuoleman kysymys. Ja silloin minä olisin tahtonut näyttää kiitollisuuttani tulemalla professoriksi tähän meidän Suomen yliopistoon. Kun olin lähettänyt hakemukseni, niin minä rupesin kirjoittamaan tohtorinväitöskirjaa ”Vägen till kunskapen” (kirjoitin ruotsiksi ”tiedon tie”). Istuin huoneessani, ja minulla oli suuria teoksia edessäni, joita olin kerännyt yliopiston kirjastosta. Niistä oli muutamat hirmuisen vanhoja kirjoja; eräässä niistä oli sanskritinkielinen teksti; sen kääntäisin ja varustaisin selityksin ja siinä selittäisin tiedon tietä. Mutta tuossa työtä tehdessäni tein psykologisen havainnon: minä aloin nauttia siitä, että edessäni oli niin suuria, paksuja kirjoja, joita selailin ja kääntelin ja katselin; minä ajattelin, että tämä on vasta ihanaa elämää; jospa ihminen saisi tällä tavoin elää täällä maan päällä, niin elämä olisi nautinnollista ja viehättävää.

Silloin, samaan aikaan läpikävin sitä koulutusta, josta olen maininnut kirjassa ”Tieni totuuden lähteelle”. Olin tutkinut kuolemanjälkeisiä asioita – se oli 90-luvulla – ja aloin hengessäni tuumia, että mihin minä joudun, kun alan nauttia tuosta tutkimustyöstä, ja minä vedin nämä asiat tuonelaan ja katselin, miten nämä ilmiöt reagoivat siellä. Silloin huomasin, miten tieteellinen työ monelle tiedemiehelle kuolemanjälkeisessä elämässä saattoi muodostua niin viehättäväksi, jopa suoranaisesti nautinnoksi, että se satoi ihmisen tuonelan tiettyyn luokkaan. Silloin kauhistuin ja ajattelin, että on parasta, että yliopisto ja yhteiskunta ei minua hyväksy eikä yliopisto anna minulle stipendiä – ja jos antaisi, niin täytyy olla hyvin varuillaan. – –

Muistan erään kokemuksen tästä tuonelan elämässä. Jouduin siellä runoilijan luo, joka muuten kuoli vuosisadan vaihteessa, mutta ei enää ole tuonelassa. Kun tulin hänen luokseen, hän oli hyvin kohtelias ja pyysi minua astumaan sisään taloonsa; hänellä oli hyvin kaunis huvila, jonka hän oli itse rakentanut. Hän esitteli, että tässä on hänen huvilansa ja kotinsa ja täällä

hän viettää erikoisen onnellista elämää. Huomasin, ettei hän ollut selvillä siitä, että oli kuollut. Kun hän sitten vei minut taloonsa, kauniiseen ja hienoon huvilaansa, minä katselin ylöspäin ja huomasin, että hallin katto oli kuin kirkon kuputorni; siellä oli paljon tauluja seinillä, ja ovia ja aukkoja muihin huoneisiin. Mutta kun meidän sitten piti astua sisään huoneeseen, niin huomasin, että siinä ei ollutkaan lattiaa, ja hän sanoi: olkaa varovainen; minulla ei ole kaikki kunnossa vielä. Ja kun katselin tarkemmin, huomasin huoneen lattian olevan maapohjainen ja lisäksi mättäistä ja ilkeän näköistä suota ja vettä, ja siellä oli kenties matelijoitakin; kaikki oli vihreää, likaista ja mustaa. – Hän oli hankkinut joitakin lamppuja ja pyysi minut vielä toiseenkin huoneeseen, joka ei ollut ensimmäistä parempi. Hän oli ottanut oven ulkopuolella minut niin loistavin elein ja kunnioittavasti vastaan aivan kuin sanoen: katsokaa, miten ihanaa, – ja minä olin ollut täynnä kiitollisuutta hänelle. Mutta sitten hän äkkiä muuttui, ja kunniasta ja loistosta ei enää ollut puhuttakaan; hän vain häpesi. Sitten minä tietenkin ymmärsin, kuin asia oli, ja rupesin vähän selittelemään, mistä se johtuu. Se oli raskasta; ja hän huomasi, että omasta kunniasta pitää luopua, samoin kunnian tavoittelusta. – Minä sain sen opin, että tässä näkyvässä elämässä on turvallista ja välttämätöntä luopua kunniasta ja ottaa elämä vakavalta kannalta, jos tahdomme kulkea Jumalan luo.⁴¹

Kuitenkin epäilin ja epäröin enkä selvästi nähnyt, mitä voisin tehdä tässä maailmassa (vaikka ennen nuorempana olin paljonkin unelmoinut sekä kirjallisesta että taiteellisesta työstä), ennenkuin vuonna 1899 Kristianiassa Norjassa tapasin salatieteilijäksi sanotun miehen, joka teki minuun voimakkaan vaikutuksen.

Kun keskustelin hänen kanssaan, tunsin selvästi, kuinka oma minäni tuli tietoiseksi fyysillisessä maailmassa. Hän osasi aivan kuin vetää henkisen ihmiseni alas päivätajuntaan ja antoi sille fyysillisen muodon.⁴²

41 *Henkiseen tietoon*, s. 150–152.

42 *Esoteerisia opetuksia*, s. 72–73.

Keskustellessaan P. E. ”oli äkkiä tuntenut saavansa pysyvän yhteyden laajemman tajuntansa, korkeamman minänsä ja sen tietovaraston kanssa; hän tunsu uskaltavansa fyysiseen persoonallisuutensa vastaanottaa sen, minkä hän henkisenä olentona tiesi.”⁴³

1900-luvun ensimmäisinä vuosina kohosi myöskin hänen psyykinen herkkyytensä korkeimmilleen, niin ettei hän aina varmuudella tiennyt, oliko jokin asia astraalinen vai fyysinen. Hänen kuitenkin onnistui katkaista astraalisen selvänäköisyytensä edelleen kehittymisen.⁴⁴

Vuonna 1903 P. E. alkoi säännöllisesti luennoida teosofiasta.⁴⁵

43 Sven Krohn, ”Erään tietäjän elämä”, *Ruusu-Risti*, 1925, s. 409.

44 Sven Krohn, ”Erään tietäjän elämä”, *Ruusu-Risti*, 1925, s. 409.

45 Sven Krohn, ”Erään tietäjän elämä”, *Ruusu-Risti*, 1925, s. 411.